

URTX

J

ornades d'estudi

HISTÒRIA I PATRIMONI DE L'URGELL

Conclusions

Jornades d'estudi

HISTÒRIA I PATRIMONI DE L'URGELL

Conclusions

**Museu Comarcal
de l'Urgell,
Tàrraga**

**Arxiu Històric
Comarcal
de Tàrraga**

Tàrraga, 25, 26 i 27 d'octubre de 1996

Les jornades Història i Patrimoni de l'Urgell han estat per a molts la descoberta de l'amplitud i diversitat del conjunt patrimonial de la comarca en tots els seus aspectes: monumental, arqueològic, documental, natural, etnològic, artístic, industrial, literari o lingüístic.

A les jornades hi assistiren unes dues-centes persones, bona part d'aquestes pertanyen a associacions culturals i cíviques.

Es presentaren i debateren deu ponències i onze comunicacions, a càrrec de vint-i-vuit especialistes, investigadors o estudiosos.

Els diferents temes foren tractats per mitjà de les corresponents ponències i comunicacions i en un debat general.

L'acte d'obertura de les sessions de treball fou presidit per Frederic Gené i Ripoll, alcalde de Tàrraga i per Pere Grau i Buldú, president del Consell Comarcal de l'Urgell. La cloenda fou realitzada per Joan Lluís Tous i Álvarez, regidor de cultura de l'Ajuntament de Tàrraga.

CONCLUSIONS

Pel que fa al patrimoni arqueològic, si bé cal un projecte a llarg termini d'estudi dels jaciments de més interès científic de la comarca (entre els quals es troba el Molí d'Espígol de Tornabous), ara per ara el que cal és treure partit dels jaciments que amb una inversió mínima poden ser habilitats per a la seva visita i incloure'ls dins de rutes d'interès cultural i natural. En aquest sentit, cal acabar de condicionar la visita la Molí d'Espígol de Tornabous i la necròpolis d'Almenara. A més a més, plantejem la intervenció i recuperació de la torre romana de Castellnou d'Ossó, monument de primer ordre de la comarca de l'Urgell i d'un valor històric i turístic inqüestionable.

Per tal d'evitar les contínues agressions als jaciments arqueològics de la nostra comarca es fonamental una conscienciació col·lectiva i que tots els ajuntaments tinguin les fitxes d'inventari dels jaciments del municipi. També el Consell Comarcal de l'Urgell per tal que pugui realitzar

un control efectiu d'aquests jaciments i fer complir la llei de patrimoni cultural.

En relació al patrimoni documental, cal dir que s'ha realitzat una tasca molt important de classificació i conservació a l'AHCT, però que actualment són necessaris més recursos humans i més infraestructura. Com a propostes més urgents cal localitzar, inventariar i investigar la documentació que es troba en mans privades, i col·laborar amb els arxius eclesiàstics. S'ha de microfilm el fons documental de l'Urgell que es troba fora de la comarca. Cal que les entitats culturals i socials es conscienciïn de que els seus arxius on millor es podran preservar és a l'arxiu comarcal. També hem d'estimular la recerca i la investigació a través de beques per a la realització d'estudis, i la possible creació d'un premi comarcal a la recerca.

La ponència sobre patrimoni industrial va significar un primer cop d'atenció sobre aquest llegat històric. Massa descuidat i poc conegut per les administracions i el gran públic. És ne-

cessari que hom en faci l'inventari per tal d'establir-ne el valor de cara al millor coneixement de l'evolució del món del treball i de l'economia a l'Urgell.

Una proposta més concreta és la preservació de tots aquells elements d'arqueologia industrial que no impliquin massa despeses econòmiques. Exemples del que diem són les grues i altres infraestructures ferroviàries de les estacions de Tàrraga, Bellpuig o Anglesola, dels molinets que funcionen per extreure aigua dels pous, de les xemeneies industrials i de determinats molins de les conques dels rius Corb, Ondara i Sió. En un altre nivell situaríem la conservació i reutilització d'edificis industrials emblemàtics com l'antiga farinera Balcells de Tàrraga o l'edifici de la bòvila Tristany de Belianes, entre d'altres.

A l'Urgell els sistemes naturals i els ecosistemes són fràgils, en especial els boscos, els rius i els erms. En relació al bosc, cal rendibilitzar l'explotació per tal que el seu propietari no la descuidi. Davant la present manca de rendibilitat de la llenya i de la fusta, es proposen alternatives com el conreu de glans per als ramats, bolets, mel, plantes aromàtiques i espècies i la caça. Pel que fa als rius, que es troben molt contaminats, es proposa l'aplicació d'un programa que actualment funciona als Estats Units que consisteix en l'adopció d'un tram de riu per part d'empreses i particulars. En relació al futur canal Segarra-Garrigues, es constata la necessitat de fer estudis que plantegin quina pot ser la resposta del medi i les salinitats del sol.

Es valora la fotografia com a document històric i científic imprescindible per a la realització d'estudis dins el camp de la humanística.

L'Urgell té un gran patrimoni monumental. Amb la seva reutilització com a edificis amb equipaments culturals o socials, o bé de cara a l'agroturisme o al turisme cultural i industrial, podrem intentar l'assoliment de l'objectiu de la seva preservació.

La restauració i la conservació del patrimoni històric han estat i continuen essent considerades com una càrrega prou feixuga per a les diferents Administracions. Com a proposta de futur cal promoure el desenvolupament de projectes que convertissin el patrimoni en un recurs i en una possible font d'ingrés. Amb l'esclat del turisme rural i cultural aquests es converteixen en una alternativa econòmica cada vegada més viable a la nostra comarca. Sense oblidar, però, que les Administracions tenen l'obligació legal de vetllar per la protecció del patrimoni històric, cultural i natural.

Les actuacions sobre el patrimoni han de basar-se en una sèrie de paràmetres:

Reivindicació per part dels tècnics de les diferents disciplines, d'un estudi i documentació previs davant les intervencions en el patrimoni històric i artístic, a fi d'establir-ne una valoració i evitar certes actuacions que atemptin contra la seva integritat.

Reivindicació del paper que els tècnics en patrimoni han de tenir a l'hora de realitzar estudis, plans de conservació i de gestió del nostre patrimoni. Necessitat de més diàleg entre polítics i tècnics. Vindicació del valor de criteris tècnics davant de certes decisions polítiques.

A l'hora de prendre decisions relacionades amb la conservació d'elements patrimonials en mal estat cal tenir uns criteris molt clars per a poder ser selectius. Que les actuacions sobre el patrimoni tinguin un caràcter integral i continuat.

Per altra part es constata la necessitat de:

Conscienciar i educar a la gent de la comarca per a poder crear interès afectiu i intel·lectual en relació amb l'entorn patrimonial.

Utilitzar el patrimoni com a element que s'ha de viure i conèixer mitjançant una experiència directa i atractiva.

Crear empreses privades o mixtes de gestió patrimonial.

Confeccionar per part d'experts itineraris i rutes (a peu, en cotxe o en bicicleta) a través de l'Urgell i zones d'interès properes per tal de sensibilitzar, donar a conèixer i rendibilitzar el nostre llegat cultural i natural. Equipar aquests itineraris amb la corresponent senyalització i fer extensiva aquesta senyalització a les principals vies de comunicació (carreteres i autovies).

Divulgar els articles de les diferents lleis que protegeixen el patrimoni i sancionen els atemptats contra aquest.

Realitzar progressivament un inventari fotogràfic global de la comarca.

En relació al patrimoni pictòric fer especial incidència en la conservació i restauració de les pintures murals que es troben en diferents edificis de la nostra comarca (esglésies, edificis civils i fàbriques), sota el criteri dels especialistes.

Catalogar les esteles funeràries discoïdals com a element molt ric del patrimoni de l'Urgell per tal de poder-les protegir. També cal inventariar i protegir elements o edificis tradicionals com les masies o les cabanes de tros.

Promocionar i difondre l'art i els artistes de l'Urgell.

Fer concursos públics per al foment i gaudi de l'art en edificis públics i al carrer, finançats tant per les institucions com per la iniciativa privada.

Elaborar un catàleg de les obres artístiques més representatives de la comarca.

Redactar, sota la direcció del Museu Comarcal, un programa didàctic de cara al coneixement i la difusió del patrimoni artístic de l'Urgell.

Proposta de documentar, conservar i reubicar les escultures que han quedat de la Fira de l'Escultura al Carrer, un cop hagin estat degudament identificades.

Establir un ordre de prioritats de cara a una intervenció immediata en aquells monuments que estiguin en perill imminent d'enderrocament, totalment o parcial, de la seva estructura, o que pateixin degradació greu de la seva estructura, o que es trobin en estat de ruïna. Dos exemples podrien ser el cimbori de l'església del monestir de Vallbona de les Monges i l'antic convent de Vallsanta.

Proposta de creació d'una associació que agrupés les inquietuds de la societat de la comarca sensible vers els temes de patrimoni, entesos d'una manera genèrica, oberta i global. Aquesta associació podria ser un grup d'opinió que vetllés per les necessitats i prioritats del conjunt patrimonial de l'Urgell i amb capacitat d'influir sobre les institucions de govern del territori, alhora que aportés suggeriments per tal de finançar projectes culturals, i d'aquesta manera es convertís *de facto* en un pont de diàleg entre la societat i l'Administració.

IMATGES DE LES JORNADES D'ESTUDI HISTÒRIA I PATRIMONI DE L'URGELL

1

2

1 Sessió d'obertura de les jornades. D'esquerra a dreta, Jaume Espinagosa i Marsà, director del Museu Comarcal de l'Urgell, Pere Grau i Buldú, president del Consell Comarcal de l'Urgell, Frederic Gené i Ripoll, alcalde de Tàrraga, i Gener Gonzalvo i Bou, director de l'Arxiu Històric Comarcal de Tàrraga. (Fotografia: Oriol Saula. Arxiu fotogràfic del Museu Comarcal de l'Urgell)

2 La historiadora Glòria Coma i Torres en el moment de l'exposició de la seva ponència sobre l'estat de la qüestió de la historiografia a l'Urgell. (Fotografia: Oriol Saula. Arxiu fotogràfic del Museu Comarcal de l'Urgell)

3

3 Xavier Baró i Queralt va presentar una comunicació, feta conjuntament amb Gener Gonzalvo, sobre l'evolució de la historiografia generada al voltant del monestir cistercenc de Santa Maria de Vallbona. (Fotografia: Oriol Saula. Arxiu fotogràfic del Museu Comarcal de l'Urgell)

4

5

4 i 5 Els arqueòlegs Oriol Saula Briansó i Jaume Badias Mata van presentar la ponència sobre el patrimoni arqueològic de l'Urgell i una comunicació sobre les excavacions arqueològiques d'urgència a l'antic convent de sant Agustí de Tàrraga. (Fotografies: Glòria Coma. Arxiu fotogràfic del Museu Comarcal de l'Urgell)

6

6 L'arqueòleg lleidatà Joan Ramon González Pérez va presentar les comunicacions: "L'arqueologia i la recuperació del patrimoni monumental: el cas dels castells de l'Urgell" i "Un aspecte gairebé desconegut del patrimoni monumental de l'Urgell: els molins de vent". D'aquesta segona comunicació en són coautors els arqueòlegs Josep Ignasi Rodríguez Duque i Daniel Rubio Ruiz. (Fotografia: Oriol Saula. Arxiu fotogràfic del Museu Comarcal de l'Urgell)

7

7 Josep Gallart i Fernández presentà la comunicació sobre les esteles discoïdals funeràries de l'Urgell. (Fotografia: Oriol Saula. Arxiu fotogràfic del Museu Comarcal de l'Urgell)

8

8 Gener Gonzalvo i Bou presentà la ponència sobre l'estat del patrimoni documental de la comarca. (Fotografia: Oriol Saula. Arxiu fotogràfic del Museu Comarcal de l'Urgell)

9

10

9 i 10 Manuel Salas Flotats i Xavier Mayora Tebé exposaren la ponència sobre el patrimoni monumental urgellenc. (Fotografia: Oriol Saula. Arxiu fotogràfic del Museu Comarcal de l'Urgell)

11

12

11 i 12 Camil·la Minguell Cardenes i Núria Petit Bordes foren les ponents sobre el patrimoni artístic de l'Urgell. (Fotografia: Oriol Saula. Arxiu fotogràfic del Museu Comarcal de l'Urgell)

13

13 El professor Vicent Loscos i Solé donà una visió retrospectiva sobre la Fira de l'Escultura al Carrer de Tàrraga. (Fotografia: Oriol Saula. Arxiu fotogràfic del Museu Comarcal de l'Urgell)

14

14 El doctor Josep M. Llobet i Portella presentà una comunicació sobre retaules i altres obres d'art de l'Urgell. (Fotografia: Oriol Saula. Arxiu fotogràfic del Museu Comarcal de l'Urgell)

15

15 El pintor Josep Minguell ens exposà la pròpia experiència personal amb la pintura mural i la seva significació en la creació del patrimoni arquitectònic. (Fotografia: Oriol Saula. Arxiu fotogràfic del Museu Comarcal de l'Urgell)

16

16 Lluís Pons i Serra presentà la ponència sobre el patrimoni etnològic urgellenc. (Fotografia: Oriol Saula. Arxiu fotogràfic del Museu Comarcal de l'Urgell)

17

17 Imatge del debat general sobre la conservació, restauració i reutilització del patrimoni urgellenc. (Fotografia: Fermín Azcona. Arxiu fotogràfic del Museu Comarcal de l'Urgell)

18

18 El patrimoni natural de l'Urgell fou tractat per Xavier Petit Tomàs i Chris Boswell. (Fotografia: Oriol Saula. Arxiu fotogràfic del Museu Comarcal de l'Urgell)

19

20

19 i 20 Roger Costa Solé i Carles García Hermosilla ens atansaren al món del patrimoni industrial urgellenc. (Fotografies: Oriol Saula. Arxiu fotogràfic del Museu Comarcal de l'Urgell)

21

21 Jaume Espinagosa i Marsà exposà la ponència sobre el patrimoni fotogràfic de l'Urgell. (Fotografia: Oriol Saula. Arxiu fotogràfic del Museu Comarcal de l'Urgell)

22

22 El fillolleg Eloi Castelló fou l'encarregat de parlar sobre el patrimoni literari urgellenc. (Fotografia: Oriol Saula. Arxiu fotogràfic del Museu Comarcal de l'Urgell)

23

23 El parlar de Verdú comparat amb els de Guimerà, Vilagrassa i Tàrraga fou tractat per Sebastià Petit i Bordes. (Fotografia: Oriol Saula. Arxiu fotogràfic del Museu Comarcal de l'Urgell)

24

25

26

24, 25 i 26 Instantànies del públic assistents a les jornades d'estudi. (Fotografies: Oriol Saula. Arxiu fotogràfic del Museu Comarcal de l'Urgell)

27 La sessió de cloenda de les jornades va anar a càrrec de Joan Lluís Tous, regidor de Cultura de l'Ajuntament de Tàrraga. (Fotografia: Oriol Saula. Arxiu fotogràfic del Museu Comarcal de l'Urgell)